

Μ Ν Η Μ Η ΖΩΟΔΟΤΙΣ,

ἤτοι: περίεργες συναρτήσεις
ποῦ θγαίνουν ἀπ' τὴν
θεώρηση τῶν εὐρημά-
των τῆς ἀμμουδιάς.

ΡΑΛΛΗΣ ΚΟΨΙΔΗΣ

«Παρέμεινα κοντὰ τρεῖς ὥρες καθισμένος στὴν ἴδια μεριά, μὲ μόνη ἀπασχόληση τὸ μάζεμα μικρῶν σὰν ἀπὸ πορσελάνη κοχυλιῶν. Ξεχάστηκα ἐντελῶς».

Ν. Γ. Πεντζίκης

«Ένας καλὸς περίπατος»

Τὰ ὄστρακα εἶναι σπίτια. Ἄδειανὰ στὴν ξερὴ ἀμμουδιά τῆδε κακεῖσε ὑπενθυμίζουν πόλη ἐγκαταλειμένη. Ἐτοί παρέχουν ἀναμφισβήτητη τὴν ἀνάμνηση τῆς ζωῆς. Ἀνοιχτὲς οἱ θύρες τους, ἀδειανὸ τὸ ἐσωτερικὸ τους· δὲν ὑπάρχουν πιά κάτοικοι γι' αὐτά. Ὅμως οἱ νεκροὶ εἶναι δυνατότεροι ἀπ' τοὺς ζωντανούς. Γιατὶ ἔχουν γίνει θεμέλιο, οἶζο, βεβαιότητα. Τὰ ὄμορφα τοῦ κόσμου οἱ ἀπόντες τὰ ἔχουν κάνει. Ὅ,τι ἔχει μέσα ἡ μνήμη τῶν ἀπόντων, δὲν φθίβεται. Γιατὶ καὶ ὁ κόσμος εἴχεται στοὺς συγγενεῖς πεθαμένους: «Νὰ ζήσετε νὰ τὸν θυμᾶστε». Ἐτοί λοιπὸν τὰ ἀδειανὰ κελύφη ζοῦν διὰ μέσου τῆς ἀπουσίας καθὼς μιὰ πόλη ζεῖ διὰ μέσου τοῦ νεκροταφείου της καὶ γιὰ τοῦτο ὁ σοφὸς Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης, λέει πὼς ἓνα χωριὸ πού ἔχει σωστὸ νεκροταφεῖο μπορεῖ νὰ βγάλει ἀκόμα καὶ πρωθυπουργό, γιὰτὶ ἔτσι τὸ χωριὸ φανερόνεται νὰ εἶναι ζωτικὴ καὶ ἀκαταμάχητη πηγὴ ζωῆς.

Γιὰ τοῦτο καὶ οἱ λέξεις Μνήμη καὶ μνήμα εἶναι τὸ ἴδιο. Μνήματα εἶναι τὰ ὄστρακα. Ἡτὸ ἐνθυμῖσεις. Οἱ Ἀρχαῖοι λέγανε πὼς ἡ Μνημοσύνη ἦταν ἡ μάνα τῶν μουσῶν. Δηλαδή τῆς Δημοιοργίας, καὶ κατ' ἐπέκτασιν τῆς ζωῆς. (Ἀπὸ τοῦτο φαίνεται πόσο ἀνόητοι εἶναι ὅσοι μιλάνε γιὰ «νεκρὸ παρελθόν»).

Νὰ τὶ μᾶς λένε τὰ ὄστρακα τῆδε κακεῖσε ἐκτεταμένα στὰ θαλάσσια ρεῖθρα «παρὰ θιν' ἄλλος», ὅπου μ' ἀγάπη τὰ θεωροῦμε καθὼς ἀμέρμιοι περπατᾶμε ἀκούγοντας τὸ ἀσίγαστο νερό. Φέρνουν στὸ νοῦ τὰ ἀπύθμενα βάθη τῆς θαλάσσης, τὰ πύθμενα βάθη τοῦ χρόνου.

Ἰδοὺ μικρὸν ὑπόμνημα, τώρα, στὰ παρατιθέμενα σχήματα:

1) Σπείρα, ἀσθητὴ κλειστή. (Γεγονὸς τυχαῖο τῆς ἀνοξεί παραθύρι ἀλλὰ τὸ σπίτι μένει σκοτεινὸ, κλειστό.).

2, 3) Σπείρα ἀνοιχτή: Ἀφήνει ἀνοιγμα στὴν εἴσοδο ὅπως ἀρμονικὰ μεγαλώνει, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὰ ἔσω μαυτεύονται. Εἶναι ἓνα σπίτι μὲ ὄμορφα στολισμένο ἐξωτερικὸ καὶ ἀποπνέει περισυλλογὴ. Θὰ μπορούσε νὰ τὸ κατοικεῖ μονήρης θαλάσσιος συγγραφέας.

4) Ἐδῶ ὅταν ἄνοιξεν ὁ τοῖχος ἀπὸ τυχαῖο συμβάν, φάνηκε ἐν ὅλῃ τοῦ τῆ δόξῃ τὸ ταχτοποιημένο τοῦτο κατοικητήριον.

5, 9) Τὸ ἴδιο καὶ δῶ (μάλιστα σὺν ἀρ. 9), τὰ μέσα γίνηκαν θέμα τῶν τριόδων, εὐάλωτα καὶ ἀνιπεράσιστα στῶν περιεργῶν τὴν ἀδιακρισία ὅπως ἐκεῖνα τὰ βεράνια μὲ τὰ ξεσκέπαστα δωμάτια, ὅπου δέρνει ἡ βροχὴ τὰ μέσα. Στὸ σχῆμα 5, μικρότεροι ὁργανισμοὶ προτίμησαν νὰ χτίσουν μικρὰ μικρὰ σπιτάκια στὸ ἐρειπωμένο κατοικημένο. ἴσως νὰ τὸ κάναν καὶ ζῶντος τοῦ ἰδιοκτήτη.

6) Σκουλήρι κατοικοῦσε δῶ μέσα. Μεγάλο γέριχο σκουλήρι. Ὅμως στὸν τοῖχο τῆς κατοικίας του, ἄλλα μικρὰ σκουλήρια, τρύπες ἀνοῖξαν τόσες δά, καὶ ἐκεῖνα νὰ εἰσχωρήσουν νὰ δοῦν τι κρύβεται μέσα στὸ μεγάλο καὶ ἀπαρραβίαστο «ἀρχοντικό», πρᾶγμα πού συχνὰ τὸ ἐπιχειροῦν οἱ φουκαράδες.

8) Συμμετρικὰ συγχλίνουν οἱ καμπύλες στὴν γενεσὴ τους. Στὴν πηγὴ πηγαίνουν. Σύμβολο φανερὸ μᾶς ἀναδρομῆς στὴν παιδικὴ ἡλικία πού σχεδὸν κατὰ κανόνα γενάει τὴν Τέχνη. Νὰ τὶ διδάσκει τοῦτο τὸ κέλυφος.

10) Ταραχὴ καὶ φόβο φέρνει στὸ νοῦ τοῦτο τὸ τυχαῖο ἀνακάτωμα. Πόλεμος. Μάχη. Ἀγώνας γίνηκε δῶ πέρα. Οἱ ἀκατανόητες αὐτὲς ἀποθέσεις πού ἐντὸς τους ἔοσαν ψυχρὲς σκολήκων, θυμίζουν καθαρὰ πολιτεία πρὸ χρόνων νεκρωθεῖσα, κάστρο ἀδειανὸ καὶ ἐρημικὸ, τόπο πού δὲν τὸν κυβερνᾶνε οἱ δίκαιοι νόμοι ἀλλὰ τὸ «δίκηο» τοῦ ἰσχυρότερου...

11) Χωριὸ κατοικημένο ἀπὸ ἡρεμώτερους κατοίκους πού ὁ ἓνας δὲν θέλησε νὰ φάει τὸ δίκηο τὰλλονοῦ ὅπως ἔχει γίνει μὲ τὸ σχῆμα 10. Χωριὸ ἔρημο ὅμως πιά μανοιχτὲς θύρες. Καθ' ἓνα σπιτάκι χωριστὰ μοιάζει μὲ τσαντήρι καὶ δείχνει πὼς ἡ νομαδικὴ ζωὴ τῶν σκηνιτῶν δὲν εἶναι μονάχα ἀνθρώπινη ιδιότητα.

12) Τὸ «αὐτὶ». Πρέπει νὰ πεθάνει, νὰ φύγει ὁ κάτοχός του, καὶ ὕστερα νὰ μπορέσει ὁ ξένος, ὁ περαστικὸς, νὰ δεῖ τὴν ἐσωτερικὴ ὁμορφιά του, λάμψη υπερχόσμα σιντεφένια, «χάρμα ἰδέσθαι» πού χαρίζεται σ' ὅποιον τὸ βρεῖ...

15) 'Εκβολές ποταμού θυμίζει τὸ στρεῖδι. Λίγο, λίγο, μεγαλώνει, εἶναι σαφὲς ὅμως ἡ ἀρχικὴ του πηγὴ, ὁ στρόβιλος τῆς ἀρχῆς. Μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἐρμηνεύσει, (ὅπως καὶ τὸ σχῆμα 12), ἂν θυμηθεῖ πὼς σὺν πυροστρόβιλος παριστάνεται συχνότατα ὁ ἥλιος, ποὺ εἶναι τὸ σύμβολο τῆς ζωῆς.

16) Σχῆμα ἐναρμόνιο πεταλούδας. 'Η φύση ἔχει κοινὸ κ' ἐνιαῖο τρόπο γιὰ νὰ φτιάχνει τὰ σχήματα. 'Η ἴδια λογικὴ μ' ἐκείνην τῶν φτερῶν τῆς πεταλούδας. 'Αναγωγή στὸν Θεό. ('Ετοὶ τὰ κοχύλια εἶναι κηρύγματα θεολογικὰ καὶ δὲν νυστάζεις ὅταν τάκοὺς ὅπως μερικὰ ἀπ' τὰλλα...).

17) Γλυμμένο ἀπ' τὸ νερὸ κομμάτι κοχυλίου. "Ἀρπα τοῦ Πανός. "Ἀρπα εἶχαν πολλὲς θαλάσσιες θεότητες. Γιὰ μουσικὴ μιλάει, ὅπως δόξα κληρὴ ἡ θάλασσα, παιδί τῆς θάλασσας καθὼς εἶναι.

—Καὶ μερικὰ ἄλλα, ὅχι κοχύλια:

7) 'Ορνιός. 'Απὸ ἀγριοσυνιά. "Ανθισε, καρποφόρησε τὸ δέντρο. Κι' ὕστερα πέταξε τὸν καρπὸ του στὴ ἄμμο πὺν ἡ φροντίδα τ' ἀλμυροῦ νεροῦ τὸν σκλήρηνε, ὅπως σκληραίνει τοῦ φτωχοῦ ἡ ψυχὴ ὅταν ἀφθεθεῖ στὴν μάχη γιὰ τὴν ζωὴ.

13) Ληορίζα. 'Αρμονικὴ διάταξη τῆς καμπύλης. Δέντρο τῆς Σοφίας. Μὲ ματάκια ἀπὸ ρόζους ἐπάνω του, ποὺ καὶ τώρα βλέπουν. Καθὼς τὴν κατεργάστηκε τὸ κύμα πῆρε κ' αὐτὴ κατὰ ἀπ' τὸν ρυθμὸ του στὸ ρυθμικὸ σχέδιό της. (Ὁ καλλιτέχνης καὶ τὸ δημιουργημὰ του, θὰ λέγαμε).

14) Πέτρα φαγομένη ὅπου τάνοιγμάτ' αὐτῆς θυμίζουν ἐργατικὸ μελίσσι, ἢ τάφοι ἀρχαίους σιλημένους, ἢ ἀκόμα τοπίο σεληνιακό.

18) Τὸ «γιάντες», ποὺ βάζουν στοιχήματα μ' αὐτὸ οἱ φαιδροὶ πανηγυριῶτες, ἀφοῦ πρῶτα ἐξέγανε κ' ἤπιαγε καλὰ. Φέρνει στὸ νῦν διασκέδαση, πανηγύρι, χαρὰ, εὐρίνη, εὐτυχία. (ὄνειρα ἀπόμακρα, δηλαδή...).

19) "Ὅστρακα μεγάλα καὶ μικρά. Σπίτια μεγάλα καὶ μικρά.

20) «Κάστανο τοῦ νεροῦ». Τοῦτο δὲν εἶναι θαλασσινὸ. Εἶν' ὁ καρπὸς ἐνὸς λουλουδιοῦ ποὺ εἶ μέσ' στὸ νερὸ τῶν ποταμῶν. 'Ο μέγας Νέστος κάθε χρόνον κατεβάξει αὐτὰ τὰ ὁμορφὰ ἀγκαθωτὰ σχήματα, ποὺ ἔχουνε χεῶμα σιδερένιο, καὶ τάποθετε μετὰ ἀγάπῃ στὶς ἀμμουδιές. 'Η λιμνοθάλασσα τοῦ Πόρτο - Λάγο βοῖθει ἀπὸ τοῦτα τὰ κάστανά. "Ὡς καὶ στὴ θάσο βρεθῆκανε μερικὰ.

'Η γλυτικὴ του συγκρότηση εἶναι σοφὴ. "Ὅπως κ' ἂν σταθεῖ ἔχει πάντα ψηλά, ἀμυντήριον ἀγκάθι. Βάρδα μονάχα μὴν τὸ πατήσεις ξυπόλυτος! Τὸ καλὸ ὅμως τὸ μετριάξει ἡ εὐπλαστὴ ἀμμουδιά.

—Στὸ τέλος, ἀγάπη κυρίως ἐμπνέουν, ὅλα τὰ προαναφερθέντα μικροπαραμυθία ἀφη-

μένα ὅπως εἶναι στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Μὲ σὺ κίνηση τὰ κρατᾶμε στὸ χέρι. Θησαυρὸ ἐνθ' ἡμῶν. Μιλᾶνε καὶ τάκοὺς, καθὼς μιλᾶνε τὰ παλιὰ τὰ σπῖτια ποὺ τόσα καὶ τόσα ἔχουν δει τὰ μάτια τους, τὰ παραθύρια...

Σημείωση: Τὸ παρὸν πρέπει νὰ διαβαστεῖ καὶ πολλοῖς, σὺν δοκιμῇ λεκτικῇ ποὺ βγαίνει ἀπὸ ζωγραφικὲς ἐμπειρίες.

Στὰ παραμυθία δὲν μιλάει μόνον ὁ ἄθροπος «μ' ἀνθρώπινη λαλίσσα», ὅλα τὰ πάντα ἔχουν φωνὴ καὶ γλώσσα.

ΑΠ' ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Δύο Χαϊκού

Στέκω ἀσάλευτη
γυμνὸ τὸ χορτάρι
κάτω ἀπ' τὰ πόδια μου

Το χῶμα ἄδειο
κι ὁ κόσμος γεμάτος
δουδὴ ἱκεσία

"Α τ ι τ λ ο

Μαῦρα τὰ φύλλα
μέσα στὴ νύχτα
κι εἴμαστε ἐμεῖς
μονάχοι.

Εἴμαστε ἕνας, ἀγαπημένε,
στὸ σμαραγδένιο
ὀδελίσκο τοῦ κυπαρισσιοῦ.

Δὲ σοὺ ζητῶ, καλὲ μου.

Τὸ κύμα γελάει
μαζί κι ἐγώ.

Μαρίνα Τσαχιώτ

Τρία ποιήματα

τοῦ γείτονα
ἢ σάπια σκάλα
Κι ἡ ἀποθήκη ἢ γερτὴ
Γιορτάζουν.
Κερνᾶν τὸ μάτι μου κρασί

ἄσπρη κουβέρτα
δαμβακὰτη
ἡδυγυλλίσματα
ζεστὴ ἐπαφή...

ἄσπρος ὁ Πλάτωνας
κι ὁ Φρῖξος
μὰ πιὸ ἄσπρῶτερος
ὁ Χιόνης

(Πλάτωνας, Φρῖξος: δυὸ γάτοι)

Χρῆστος Τσιάμης